

DONIESIENIA Z LEŚNEGO ŚWIATA Nr 10/2010 (17)

Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
e-mail: zin@ibles.waw.pl www.ibles.pl

Nowe centrum badawcze zmian klimatu w Niemczech

Land Nadrenia-Palatynat uruchomił we wrześniu br. Centrum Kompetencyjne Badania Skutków Zmian Klimatu w ramach Instytutu Badawczego Ekologii Lasu i Gospodarki Leśnej w Trippstadt. Jego zadaniem jest, obok badań określonych przez samą nazwę, opracowanie propozycji dostosowania się do postępujących zmian. Realizacja zadań powinna być łączona z aktywnością resortów i uczelni zainteresowanych zmianami klimatu. Politycy już oczekują opracowań dotyczących skutków w zakresie hodowli lasu, rolnictwa, gospodarki wodnej. Jednym z zadań Centrum jest także zbudowanie systemu informacji o klimacie.

Źródło: *Holz-Zentralblatt, Nr. 36, 2010*

A.K.

Rosja odstępuje od cel eksportowych na drewno

Według fińskiej informacji Rosja istotnie obniży cła eksportowe na okrągłe drewno liściaste. Powinno to nastąpić w Helsinkach w trakcie spotkania mającego na celu przygotowanie rundy rokowań na wrzesień br. Podniesienie cel przez Rosję przy równoczesnym spadku produkcji fińskiego przemysłu celulozowo-papierniczego doprowadziło, zwłaszcza w północno-zachodnich regionach Rosji, do przelegiwania i deprecjacji znacznych ilości drewna. Zapowiedź obniżenia cel spotkała się z uznaniem ze strony fińskiej. Redukcja cel na drewno jest pozytywnie oceniana w całej Europie.

Źródło: *Holz-Zentralblatt, Nr. 29, 2010.*

A.K.

IUFRO wraca do domu

W dniach 12–16 IX 2010 r. w niemieckim Eberswalde odbyła się konferencja pod tytułem „Dynamika populacyjna, biologiczna kontrola oraz zintegrowane metody sterowania populacjami owadów leśnych”, w ramach VII grupy roboczej IUFRO (Forest Health). Hasło konferencji: „IUFRO wraca do domu” nawiązuje do pierwszego spotkania krajów członkowskich IUFRO, tj. Niemiec, Austrii i Szwajcarii, które miało miejsce właśnie w Eberswalde, w sierpniu 1892. Zdefiniowano wówczas podstawowe założenia funkcjonowania tej organizacji.

W spotkaniu wzięło udział blisko 100 naukowców z całego świata. Wśród uczestników znaleźli się reprezentanci blisko połowy krajów europejskich, a także goście ze Stanów Zjednoczonych, Kanady, Meksyku, Brazylii, Nowej Zelandii i Korei Południowej. Polskę reprezentowali pracownicy Zakładu Ochrony Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa.

Konferencja była okazją do wysłuchania ponad 60 referatów i zapoznania się z treścią kilkudziesięciu posterów. Zaprezentowano między innymi wyniki badań dotyczące wpływu klimatu na zmiany zasięgów fitofagów leśnych oraz możliwości wykorzystania nowych entomopatogenicznych gatunków grzybów, wirusów i nicieni do ograniczania liczebności populacji szkodników. Więcej informacji, w tym zestawienie abstraktów referatów i posterów, znajduje się na stronie:

<http://www.forestinsects.org/iufro/eberswalde/>.

Jednym z elementów spotkania była jednodniowa wycieczka terenowa do lasu doświadczalnego Phönix, Uczestnicy konferencji zapoznali się tu z podstawowymi problemami z zakresu ochrony lasów na terenie Brandenburgii. Przedstawiono między innymi nowe metody monitorowania i kontroli stanu populacji foliofagów sosny. Duże zainteresowanie wzbudziły informacje o zwiększonej aktywności korowódki dębowej, *Thaumetopoea processionea*, foliofaga dębu wykazującego aktualnie we wschodnich Niemczech wyraźną ekspansję zasięgu.

Konferencja zakończyła się wyborem nowych przedstawicieli w strukturach VII grupy roboczej. Zastępcą koordynatora w ramach podgrupy 7.03.07 (Dynamika populacyjna owadów leśnych) została dr Lidia Sukovata z Zakładu Ochrony Lasu IBL.

T. J.

Porozumienie Chiny - Nepal

W dniu 3 czerwca br. Chiny i Nepal zawarły historyczne porozumienie w sprawie ochrony różnorodności biologicznej. Podpisały je państwowa administracja leśna Chin oraz ministerstwo leśnictwa i ochrony gleb Nepalu. WWF odnotowuje, że porozumienie ma wymiar historyczny: oto Chiny i Nepal po raz pierwszy połączyły siły, by współpracować w zarządzaniu zasobami leśnymi i ochronie przyrody. Oba kraje zgodziły się na wdrożenie zobowiązań wynikających z międzynarodowych, wielostronnych porozumień środowiskowych i konwencji

w zakresie ochrony środowiska i bioróżnorodności. „Podpisanie porozumienia stanowi kamień milowy we współpracy między obydwojoma rządami na polu ochrony bioróżnorodności, a także unikalną okazję do kontroli przemytu żywych zwierząt i roślin, ich części oraz promocji wspólnych przedsięwzięć na rzecz tworzenia źródeł utrzymania opartych na ochronie przyrody i środowiska” – powiedział nepalski minister leśnictwa i ochrony gleb, Deepak Bohara.

Chiny i Nepal należą do kręgu 13 krajów, gdzie można dzisiaj spotkać tygrysy na wolności. Zwierzęta te koncentrują uwagę opinii publicznej i organizacji ekologicznych w bieżącym roku, jako że w chińskim kalendarzu trwa Rok Tygrysa. W związku z tym, że w stanie dzikim żyje tylko około 3200 tygrysów, WWF pracuje nad zawarciem porozumień politycznych, które umożliwią podwojenie tej liczby do następnego Roku Tygrysa, wypadającego w 2022 r.

Źródło: WWF

(http://wwf.panda.org/wwf_news/news/?uNewsID=193729)

M.K.

Indonezyjski koncern chroni lasy

Azjatycki gigant APP (Asia Pulp and Paper) oskarżony przez organizację ekologiczną o wielkoskalowe wylesienia, podpisał umowę dotyczącą zakupu tzw. kredytów węglowych. Jest to pierwsze tego typu porozumienie finansowane ze środków prywatnych. Uzyskane w wyniku sprzedaży kredytów fundusze zostaną przeznaczone na ochronę około 16 tysięcy hektarów lasów na półwyspie Kampar na Sumatrze. Były one zakładane jako plantacje drzew szybkorosnących i zostaną zachowane jako „Rezerwat Węglowy Kampar”. Czas trwania projektu wynosi 33 lata. W tym czasie koncern zainwestuje miliony dolarów w zakup kredytów węglowych, a uzyskane w ten sposób środki zostaną również przeznaczone na programy rozwojowe skierowane do lokalnych społeczności. Przedsięwzięcie nie spotkało się z oczekiwanym przez donora przyjęciem – zieloni krytykują je argumentując, że obszar objęty programem jest zbyt mały w porównaniu do skali wylesień powodowanych przez APP.

Źródło: www.reuters.com

W.G.

Wzrost dochodów leśnictwa z nieдрzewnej produkcji

Przez kilka wieków gospodarka leśna była ukierunkowana na zapewnienie podaży drewna. Obecnie, tak jak cała ekonomia, przechodzi na orientację popytową nowych sektorów aktywności leśnictwa. Wymaga to ze strony gospodarki leśnej:

- identyfikacji klientów,
- rozwoju nowych produktów (dóbr materialnych i usług),
- wartościowania tych produktów,
- urynkowania nowych produktów.

Ten kierunek działania realizuje od 1986 r. Miejski Urząd Leśny w Badenii (Szwajcaria), który łączy produkcję

drewna z ochroną przyrody, świadczeniem usług turystycznych, wypoczynkowych itp. Skutki nowej, niezwykle aktywnej orientacji to spadek udziału dochodów z produkcji drewna z 90% w 1986 r. do 30% ogółem pod koniec obecnej dekady. Radykalny wzrost udziału dochodów z innych sektorów działalności Urzędu Leśnego obejmuje dotacje i opłaty z instytucji publicznych (kanton, miasto, zarządca lasów publicznych) oraz podmiotów prywatnych (firmy i osoby fizyczne). Rozwojowi sektorów nowych świadczeń sprzyja wprowadzony w 1997 r. program „Ekosponsoring” (Ökosponsoring).

Źródło: G. Schoop: *Wald ist mehr als Holz – auch ökonomisch*. W: W. Keuffel – *Forstökonomie – Eine Standortbestimmung*. Frankfurt am Main, 2009

A. K.

Lasy państwowe Turynii przedsiębiorstwem publicznym

Landowa administracja leśna w Turynii, która zajmuje się także prowadzeniem gospodarki leśnej w lasach państwowych (ściślej: landowych), zajmujących powierzchnię 204 tys. ha, zostanie przekształcona w zakład prawa publicznego (Anstalt öffentlichen Rechts - AöR). Trzeba dodać, że wymieniona forma organizacyjno-prawna jest w Niemczech traktowana jako przedsiębiorstwo funkcjonujące według reguł publiczno-gospodarczych. Decyzję o powyższym przekształceniu podjął rząd landowy w sierpniu br. Nowa jednostka organizacyjna przejmie całe spektrum zadań dotychczasowych urzędów leśnictwa (≈ nasze nadleśnictwa). W przyszłości będzie ona zatrudniać łącznie 1600 pracowników w 28 urzędach leśnictwa i prawie 300 rewirach leśnych (nasze leśnictwa) oraz w Instytucie Lasu, Łowiectwa i Rybactwa, a także Parku Narodowym Hainich, wchodzącym w skład wymienionego zakładu. Reforma ta, którą wcześniej wprowadziła m.in. Bawaria, powinna doprowadzić do zwiększenia efektywności państwowej gospodarki leśnej oraz sukcesywnej redukcji jej dotowania.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, Nr. 33, 2010

A.K.

Natura 2000 w ocenie właścicieli lasów w Niemczech

W Niemczech realizowany jest program badawczy pt. „Oddziaływanie wymagań ochrony przyrody na leśnictwo i drzewnictwo”, w którym bierze udział m.in. IBL Badenii-Wirtembergii, Instytut von Thünena (badania w zakresie leśnictwa na poziomie Federacji) w Hamburgu oraz Wydział Leśny Uniwersytetu w Getyndze. W ramach wymienionego tematu drogą *online* kierowane są do właścicieli lasów pytania dotyczące 15 problemów związanych z wdrażaniem do praktyki planów zagospodarowania obszarów Natura 2000, względnie tylko dyrektywy siedliskowej oraz dyrektywy ptasiej. Analizą odpowiedzi objętych jest 395 dużych i bardzo dużych gospodarstw leśnych z 4 landów (Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Nadrenia-Westfalia, i Dolna Saksonia).

Dotychczasowe wyniki badań dotyczące konsekwencji gospodarczych Natury 2000 przedstawiają się następująco:

- 66% badanych podmiotów wskazuje na ograniczenia doboru składu gatunkowego drzewostanów,
- 50% podkreśla konieczność rezygnacji z użytkowania pojedynczych drzew (drewno martwe),
- 25% wskazuje na eliminację użytkowania pewnych fragmentów lasu (stare drzewostany),
- 40% badanych zaniechało stosowania pestycydów,
- 30% właściciele ubezpiecza się od odpowiedzialności cywilnej za wypadki komunikacyjne na terenach leśnych,
- 33% wskazuje na wzrost nakładów związanych z wykonywaniem dodatkowych zabiegów pielęgnacyjnych i udostępnianiem lasu,

Natomiast na pytanie o ekonomiczne konsekwencje realizowanych przedsięwzięć dotyczących Natury 2000 wyniki badań wskazują, że:

- 66% gospodarstw notuje zmniejszone przychody oraz dodatkowe nakłady,
- 8% nie dostrzega żadnych skutków finansowych,
- 2% odnosi nawet pozytywne wyniki finansowe dzięki sprzedaży ekopunktów lub otrzymania rekompensat finansowych,
- 20% nie jest w stanie ocenić skutków finansowych.

Właściciele, którzy notują negatywne skutki ekonomiczne, podają następujące ich wielkości:

- 15% badanych ocenia te skutki poniżej 10 €/ha/rok,
- 45% badanych określa omawiane skutki na poziomie od 10 do 50 €/ha/rok, 20% zaś między 50 a 100 €/ha/rok, a 16% nawet powyżej 100 €/ha/rok.

Natomiast odnośnie do finansowego wyrównania ograniczeń w zakresie zagospodarowania lasu:

- 60% nie oczekuje żadnych rekompensat,
- 10% otrzymuje rekompensaty,
- pozostałym nie są znane możliwości otrzymania rekompensaty.

Wyniki badań prowadzą ich autorów do krytycznej oceny wdrażania Natury 2000. Powoduje ona bowiem znaczne ograniczenia w wyborze celów hodowli lasu oraz wiele negatywnych konsekwencji finansowych. Dalsze badania w tym kierunku obejmą już szczegółowe i wielowymiarowe analizy w konkretnych gospodarstwach leśnych. Powinny one doprowadzić do opracowania dostosowującej do Natury 2000 strategii gospodarki leśnej.

Źródło: dr B. Wippel, L. Rosenkraud, dr B. Seintsch: Zwei Drittel erwarten negative wirtschaftliche Folgen. Holz-Zentralblatt, Nr. 29, 2010-10-08

A.K.

To nie zmiany klimatu zagrażają bioróżnorodności...

Sposób, w jaki ludzkość zareaguje na zmiany klimatu może przynieść daleko poważniejsze konsekwencje niż zmiany same w sobie, alarmują naukowcy z *Conservation International*.

Znacznej części lasów tropikalnych zagrażają potencjalne migracje ludności, spowodowane zmianami klimatu. W odległości do 50 km od siedzib ludzkich, które zostaną zalane, jeżeli poziom oceanów wzrośnie o 1m, leży około 20% powierzchni naturalnych lasów tropikalnych. Staną się one wówczas atrakcyjnym źródłem drewna

budulcowego i opałowego, a także innych zasobów dla migrujących populacji. Rangę problemu podnosi fakt, że znajdują się tam siedliska wielu zagrożonych w skali światowej gatunków.

Wysiłki prowadzące do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych poprzez konstrukcje tam i elektrowni wodnych powodują istotne zniszczenia w ekosystemach hydrogenicznych, włączając w to florę i faunę zalewowych dolin. Podobnie dążenie do zmniejszenia emisji poprzez stosowanie biopaliw służy nadal jako usprawiedliwienie dla wylesień w lasach tropikalnych.

Scenariusze przedstawiane przez naukowców nie są jedynie teoretyczną konstrukcją. Podobne sytuacje miały już miejsce w przeszłości – migracje w Burkina Faso, spowodowane między innymi przez lokalne zmiany klimatu, przyczyniły się do obniżenia lesistości tego kraju o 13%, a wylesione obszary zajęto pod uprawę roli. Podobnie pamiętne tsunami w Tajlandii w sposób pośredni przyczyniło się do zniszczenia cennych ekosystemów, poprzez rabunkowe pozyskanie drewna na potrzeby odbudowywanych domów i osiedli, jak i niewłaściwą ich lokalizację. Te wydarzenia powinny być lekcją dla wszystkich.

Myśląc o złagodzeniu wpływu zmian klimatu i adaptacji do nich musimy mieć na uwadze, że te działania nie mogą naruszyć bioróżnorodności i ekologicznych funkcji naturalnych ekosystemów takich jak lasy czy oceany, od których wszyscy jesteśmy zależni, apelują naukowcy. Redukcja emisji, zapewnienie dostępu do żywności, przeżycie katastrofalnych zjawisk, muszą być planowane w skali globalnej, ze świadomością ich wzajemnych powiązań ze środowiskiem naturalnym.

Źródło: Will R. Turner, Bethany A. Bradley, Lyndon D. Estes, David G. Hole, Michael Oppenheimer, David S. Wilcove. Climate change: helping nature survive the human response. Conservation Letters, 2010; DOI: [10.1111/j.1755-263X.2010.00128.x](https://doi.org/10.1111/j.1755-263X.2010.00128.x)

I.P.

X Międzynarodowa Konferencja Młodych Naukowców

W dniach 19-25.10.2010 w Moskwie odbyła się X Międzynarodowa Konferencja Młodych Naukowców. Wzięło w niej udział 200 naukowców z Rosji, Ukrainy, Białorusi, Iranu, Czech, Szwecji, Włoch i Polski. Zgodnie z ideą przyświecającą organizatorom konferencji, młodzi ludzie, zdobywający niekiedy pierwsze szlify naukowe mają możliwość wysłuchania uznanych specjalistów w różnych dziedzinach wiedzy leśnej, podzielenia się swoimi doświadczeniami i wynikami badań oraz poznania specyfiki funkcjonowania gospodarki leśnej w miejscu organizacji konferencji (każdego roku miejsce konferencji jest inne - w ubiegłym roku uczestnicy mogli zapoznać się z polskim modelem leśnictwa). Jednym z referatów inauguracyjnych jubileuszową konferencję było wystąpienie prof. Lohmandera ze Szwecji, który w ujęciu globalnym zaprezentował potencjał produkcyjny rosyjskich lasów i możliwości wykorzystania tak ogromnej bazy surowcowej. Rosja jest krajem o najwyższym areale leśnym na świecie, sięgającym 809 mln ha, znacznie przewyższającym powierzchnię leśną następnym w rankingu Brazylii (478 mln ha) i Kanady (310 mln ha).

Wśród krajów, w których występują lasy borealne, Rosja z 80,5 bilionami m³ zapasu przewyższa drugą w tym zestawieniu Kanadę niemal 2,5-krotnie. Charakterystyczny dla rosyjskich lasów jest także niski poziom pozyskania drewna - 236 mln m³ (w Kanadzie 224 mln m³), który ze współczynnikiem pozyskania do przyrostu masy na poziomie 0,0809 (Kanada 0,238; Szwecja 0,793) sprawia, że nawet 10-krotne zwiększenie pozyskania drewna, nie może odbić się negatywnie na zrównoważonym rozwoju lasu. Rosyjskie leśnictwo ma więc do dyspozycji nie tylko duży i cenny przyrodniczo areal, ale także znakomite możliwości zwielokrotnienia korzyści finansowych przez pozyskanie i sprzedaż tego odnawialnego surowca.

Uczestnicy konferencji zwiędali ponadto jedyne na terytorium Federacji Rosyjskiej Centrum Ekspertyz Leśnych w NRSA „Zdrowy Las”, gdzie przedstawiono główne kierunki działań w dziedzinie ochrony drzew oraz zaprezentowano urządzenia, które pracownicy wykorzystują do oceny zdrowotności pni i pomiarów dendrochronologicznych. Nowocześnie wyposażone centrum dysponuje m.in. takimi urządzeniami jak: tomograf impulsowy „ARBOTOM”, przyrząd do badania zgnilizn „RESISTOGRAPH”, urządzenie „LINAB” do badania przyrostów rocznych drzew i zestawień dendrochronologicznych baz danych.

M.N.

Powrót do tytułu „dyplomowany inżynier” w Niemczech

Federalna minister edukacji A. Schavan popiera przywrócenie tytułu „dyplomowany inżynier” („Dipl.-Ing.”). Tytuł ten został zaniechany w związku z wprowadzonymi w ramach „Procesu bolońskiego” tytułami „Bachelor” („bakalarz”) oraz („Master”) („magister”). Powrotu do starych zasad domagał się Związek Niemieckich Uniwersytetów Technicznych, podkreślając m.in. że „byłoby wielką stratą zrzeczenie się marki dobrze wykształconych inżynierów i znaku ich wyjątkowej pozycji w globalnej konkurencji uniwersytetów”.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, Nr. 33, 2010

A. K.

Co może być gorsze niż pożar?

Wielkoobszarowe zryby w Górach Skalistych z lat 50-tych i 60-tych spowodowały większe zniszczenia w środowisku leśnym niż rozległe pożary. Wprawdzie praktyki w zakresie pozyskania poprawiły się znacząco w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat, jednak pozbawione wówczas roślinności – w tym także runa – stoki nadal są zagrożone postępującą degradacją.

Do takich wniosków doszli naukowcy z Oregon University. W trakcie prowadzonych badań, obejmujących analizę pyłków i innych osadów glebowych na przestrzeni ostatnich 2000 lat, zajmowano się wpływem pożarów na ekosystem leśny. Niejako przy okazji porównano zniszczenia i reakcję ekosystemu leśnego po rozległych

pożarach i eksploatacji jaka miała miejsce w ostatnim stuleciu. Zryby i budowa dróg przyczyniły się do zwielokrotnienia erozji, a także nasilenia powodzi. Nawet najbardziej rozległe prehistoryczne pożary nie przyczyniły się do tak drastycznych zniszczeń gleby. W efekcie dziś mamy do czynienia ze znacznie mniej odpornym, regenerującym się ekosystemem.

Pożary są naturalnymi zagrożeniami dla trwałości ekosystemu leśnego, jednak przez tysiąclecia gleby pokryte lasem wykazywały naturalną odporność na zjawiska kłeskowe. Została ona naruszona dopiero przez intensywną eksploatację lasu. Nie ma obecnie pewności, czy współczesny las będzie w stanie w naturalny sposób zregenerować się po pożarach, ponieważ działalność człowieka zmieniła naturalną dynamikę tego ekosystemu.

Autorzy badań podkreślają, że przedstawiają one lokalną sytuację, w określonych typach lasów. Jednak niewątpliwie powinny być wzięte pod rozwagę przez wszystkich prowadzącą gospodarkę leśną w warunkach górskich.

Źródło: <http://www.sciencedaily.com/releases/2010/10/101019152610.htm>

I. P.

Rozporządzenie UE w sprawie handlu drewnem

Parlament UE przyjął 7 lipca br. nowe rozporządzenie dotyczące handlu drewnem. Jeśli zyska ono aprobatę Rady UE, wówczas wejdzie w życie po upływie 27 miesięcy, a więc z końcem 2012 r. lub początkiem 2013 r. W okresie tym państwa członkowskie UE będą musiały przyjąć własne przepisy służące realizacji wymogów zawartych w wymienionym rozporządzeniu. Jego zasadniczym celem jest minimalizacja możliwości wprowadzenia do obrotu drewna z nielegalnego źródła pochodzenia. Szczególne przy tym wyzwanie polega na tym, aby nowe uregulowania nie prowadziły w państwach Europy do zbędnych obciążeń handlu drewnem pozyskiwanym legalnie i zgodnie z zasadą trwałości lasu.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, Nr. 27, 2010

A.K.

Informacje opracowali:

A. K. – Andrzej Klocek
I. P. – Izabela Pigan
M. K. – Michał Kalinowski
M. N. – Marzena Niemczyk
T.J. – Tomasz Jaworski
W. G. – Wojciech Gil